

MATEMATIKANI KASBGA YO'NALTIRIB O'QITISH.KASBGA YO'NALTIRIB O'QITISHNING MAQSAD VA VAZIFALARI.

Dilfuza Alimova Abduvaxobovna

Bekobod shahar 9 umumiy o'rta maktab matematika fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Matematikani kasbga yo'naltirib o'qitish. Kasbga yo'naltirib o'qitishning maqsad va vazifalari hamda kasbiy fanlar bilan o'zaro aloqadorligini va izchilligini kuchaytirgan holda takomillashtirish zaruriyati haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Matematika, o'qitish metodikasi, kasb, kasbiy ta'lim, dars jarayoni, axborot texnologiyalar.

Hozirgi kunda har qanday sohada menejmentni matematika va kompyuterlarsiz tasavvur qilish qiyin. 21-asrning savodli insoni bo'lish uchun avvalo kompyuter savodxonligi, axborot texnologiyalarini puxta egallashi kerak. Har bir mutaxassis qaysi sohada faoliyat yuritishidan qat'i nazar, o'z vazifalarini zamon talablari darajasida bajarish uchun axborotni qayta ishlash vositalarining matematik savodxonligini, ulardan foydalanish metodikasini bilishi, ular bilan ishlash ko'nikmasiga ega bo'lishi shart. Shu boisdan ham mustaqil respublikamizda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan tub islohotlarning mazmun-mohiyati, maqsad va vazifalari aniq belgilab berildi. Xususan, "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"da "Kadrlar tayyorlash tizimi va mazmunini mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish istiqbollari, jamiyat ehtiyojlari, fanning zamonaviy yutuqlaridan kelib chiqqan holda qayta qurish, madaniyat, texnologiya va texnologiya" taqdim etilgan. O'qituvchining kasbiy yo'nalishi fanni o'qitish mazmunini ta'lim muassasasining asosiy maqsadlariga yo'naltirishi bilan belgilanadi. Ta'limning kasbiy yo'naltirilganligi pedagogik dasturiy vositalardan, bir tomondan, o'quvchilar dasturda ko'zda tutilgan bilim, ko'nikma va malakalarni egallashlari mumkin bo'ladigan tarzda noyob foydalanishdan iborat bo'lsa, ikkinchi tomondan, tegishli

kasbga munosabat, Kelajak mehnatkashning kasbiy fazilatlarini shakllantiradi. Axborot ta'limini kasbga yo'naltirish va uning o'quvchilarning kasbiy tayyorgarlik darajasiga ta'siri kasb-hunar kollejlarda informatika va axborot texnologiyalarini o'qitishni takomillashtirish yo'llaridan biridir. Ta'limni kasbiy yo'naltirilgan qilish uchun uslubiy talab va shart-sharoitlarni ochib berish kerak. Kasbiy yo'nalishdagi asosiy talab - umumiy ta'lim va kasbiy tayyorgarlik o'rtasidagi aloqani o'rnatish. Eng muhim omillardan biri ta'lim mazmunini amaliyot bilan bog'lashdir. Umumta'lim fanlarining kasbiy mazmunini mustahkamlash, o'qitish mazmuni, shakli va vositalariga umumiy va kasbiy ta'lim o'rtasidagi bog'liqlikni kiritish kasbga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirishning asosiy uslubiy shartlari hisoblanadi. Ishlab chiqarish ta'limi materialining hajmi va mazmunini qat'iy belgilash, ishlab chiqarish ta'limi bilan informatika o'qitish o'rtasidagi aloqa shakllarini ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir. Informatika va axborot texnologiyalari ta'limini kasbga yo'naltirishning eng samarali shakllari nazariy va amaliyotni uyg'unlashgan holda kasbga yo'naltirishdir. Nazariya va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlikni anglash o'quvchilarda tasavvur, kuzatish, mantiqiy fikrlash kabi psixologik komponentlarning rivojlanishiga sabab bo'ladi. Bu komponentlar umumta'lim fanlarida ishlab chiqilgan. Bilimlarni yangi sharoitda qo'llash qobiliyati o'quvchilarning aqliy rivojlanishining eng muhim ko'rsatkichlaridan biridir. Bunda fanning roli mavhum sxema sifatida emas, balki birinchi navbatda faoliyat quroli sifatida zarur. Kasbga yo'naltirish imkoniyatlarini aniqlash maqsadida informatika va axborot texnologiyalari fanlari va kasb-hunar fanlari bo'yicha o'quv reja va dasturlari, darslik va o'quv qo'llanmalari qiyosiy tahlil qilinadi. Bo'lajak ishchining kasbiy fazilatlarini tegishli kasb uchun o'rganiladi. O'quv materialining har bir mavzusiga tayyorgarlik ko'rishda ushbu mavzuga oid ishlab chiqarish o'quv materialining hajmi va mazmunini qat'iy belgilash, ishlab chiqarish ta'limi va "informatika va axborot texnologiyalari" fanini o'qitish o'rtasidagi bog'liqlik shakllarini ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir. Kasb-hunar kollejlari o'quvchilarning kasbga moyilligi, qobiliyati, bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish, tanlagan yo'nalishlari bo'yicha bir yoki bir nechta zamonaviy kasb-hunarlarini

egallash imkonini beradi. Mutaxassisliklar talablaridan kelib chiqadigan ta'lim maqsad va vazifalarining murakkabligi kasb-hunar kollejlari o'quvchilarini kasbga axborotli tayyorlashni yo'naltirish, ta'limning turdosh, kasbiy fanlar bilan o'zaro aloqadorligi va izchilligini mustahkamlash shakl va usullarini takomillashtirish zaruratini tug'diradi.

O'rta kasb-hunar kollejlari muassasalarida ta'limning yo'naltirilganlik darajalari:

-o'rganilayotgan fanning o'quvchilarning kelajakdagi kasbidagi o'rnini aniqlashtirish.

-Muayyan mavzu mazmunini kelajakda egallashi kerak bo'lgan kasb va fan dunyosiga qarashlarini kengaytirishga asos bo'ladigan bilimlar bilan boyitish.

-Bir semestr yoki kursda o'qitiladigan umumiy ta'lim va umumiy kasbiy fanlar o'rtasida gorizontol kasbiy yo'nalishni amalga oshirish.

-Keyingi semestr yoki kursda o'qitiladigan umumiy kasbiy fanlar o'rtasida vertikal kasbiy yo'nalishni amalga oshirish.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, ta'lim tizimidagi fanlarni o'qitishda izchillik va uzluksizlikni ta'minlash maqsadida har bir fanning mazmuni qaytadan tahlil qilindi. Davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturlari takomillashtirildi, ta'lim bosqichlari bo'yicha uning uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash asosida tubdan isloh qilindi. Bu ishlar akademik litsey va kasb-hunar kollejlari o'quv rejasiga umumta'lim fanlari sifatida kiritilgan "Informatika va axborot texnologiyalari" yo'nalishi bo'yicha ham amalga oshirildi.

O'rta maxsus kasb-hunar ta'limi bosqichida "Informatika va axborot texnologiyalari" fanini o'qitishning asosiy maqsadlaridan biri sifatida ta'lim muassasalarida (kasb-hunar kollejlarda) tahsil olayotgan o'quvchilarga informatika fanining kasbga yo'naltirilgan va amaliy jihatlari haqida bilimlar beriladi. Zamonaviy kompyuter dasturlari, jumladan amaliy va xizmat ko'rsatish dasturlari bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish, veb-sahifalarda turli animatsiyalar yaratish, zamonaviy axborot texnologiyalari haqida umumiy ma'lumot berishdan iborat ekanligi aniqlandi.

Fanning maqsadi informatikani o'z kasbiy faoliyatida umumli foydalana oladigan darajada o'rgatishdan iborat bo'lib, o'rta maxsus ma'lumotli mutaxassislariga bu soha bo'yicha mukammal va to'liq bilimlar berilishi belgilab qo'yilgan. Zamonaviy axborot texnologiyalari haqida umumiy ma'lumot berishda kasbga yo'naltirish talabalarni o'rganilayotgan fanning nazariy asoslari bilan tanishtirish va uning imkoniyatlarini o'rganishdan iborat. Mikroprotessor texnologiyasi, telekommunikatsiya tizimi va axborot almashishning zamonaviy vositalari, audio-video texnologiya asosida ishlaydigan dasturiy, apparat vositalari va qurilmalar tushuniladi. Hozirgi vaqtda yetarli miqdorda yangi axborot texnologiyalari vositalari ishlab chiqilgan va ulardan foydalanilmoqda. Ularning soni har yili o'zgarib bormoqda. Ular ro'yxatiga quyidagilarni kiritish mumkin: barcha sinf kompyuterlari, displey, printer, xotira, kompyuterga ovozni kiritish qurilmasi, skaner, klaviatura, ma'lumotlar ombori, bilimlar ombori, multimedia tizimlari, videomatn, telematn, TV-axborot, modem, kompyuter tarmoqlari, elektron aloqa, elektron konferentsiyalar, axborot qidiruv tizimlari, raqamli fotokameralar, ekspert o'qitish tizimlari, grafik axborotni chiqarish qurilmasi, gipermatnli tizimlar, televidenie, radio, telefon, faks, ovozli elektron aloqa, telekonferentsiyalar, elektron doska, Internetdagi dasturiy vositalar, avtomatlashtirilgan kutubxonalar, o'qitishga mo'ljallangan dasturiy vositalar, tahririy-nashriyot tizimlari, CD ROM, dasturiy majmualar(dasturlash tillari, translyatorlar), berilganlarni uzatish vositalari, radiostantsiya va boshqalar.

Bu ro'yxatni to'liq deyish fikridan yiroq bo'lish kerak. Lekin bu ro'yxat yangi axborot texnologiyalari vositalarining va tizimlarining turli ko'rinishlari haqida tasavvur beradi.

Yangi axborot texnologiyalari vositalaridan foydalanishning pedagogik maqsadlari quyidagilardan iborat:

- o'quv-tarbiya jarayonining barcha darajalarini intensivlash (tezlashtirish);
- o'quvchining har taraflama rivojlanishi;

-Kasb-hunar kollejlari muassasalari bitiruvchilarini axborotli jamiyat sharoitidagi hayotga tayyorlash;

-ijtimoiy talabni qondirish.

O'rgatish metodikasi:

Kasb-hunar kollejlaridagi muhim axborot va telekommunikatsion texnologiyalar quyidagilar:

- elektron darslik;
- multimedia tizimlari;
- ekspert tizimlar;
- avtomatik loyihalash tizimi;
- elektron kutubxonalar;
- ma'lumotlar ombori;
- lokal va global hisoblash tizimlari;
- elektron aloqa;
- ovozli elektron aloqa;
- elektron doska;
- telekonferentsiyalar tizimi;
- elektron tipografiya.

Yangi axborot texnologiyalari vositalari o'zining didaktik xususiyatlariga ko'ra o'qitish tizimining barcha komponentlariga: maqsad, mazmun, uslub va o'qitishning tashkiliy shakllariga faol ta'sir qiladi va pedagogikaning ancha murakkab hamda dolzarb masalasi bo'lgan shaxs kamoloti, uning intellektual, ijodiy potentsiali analitik va tanqidiy fikrlashi, bilimlarni egallashdagi mustaqilligi, axborotning turli manbalari bilan ishlashda mustaqillik taraqqiyoti masalasini qo'yish va hal etish imkonini beradi.

Kasb-hunar kollejlarida o'quv jarayonini axborotlashtirish bo'yicha ishlar:

o'quv jarayonida qo'llanilishi mumkin bo'lgan internet texnologiyalarining didaktik asoslarini aniqlash; masofaviy ta'lim metodikasini ishlab chiqish;

zamonaviy axborot texnologiyalari asosida pedagog kadrlar tayyorlash, ularning pedagogik mahoratini oshirishda;

pedagogik ta'limning elektron o'quv-uslubiy majmuasini yaratish (elektron adabiyotlar, virtual laboratoriya ishlari) va tegishli tashkiliy ishlarni amalga oshirish;

axborot texnologiyalari muhitida ta'limni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini belgilash;

Ta'limning tashkiliy shakllari, usullari, metodologiyasi shaxsni rivojlantirishning yangi axborot tizimini takomillashtirishni talab qiladi. Jamiyatning har bir a'zosi, jumladan, talabalar ham jahon sivilizatsiyasining axborot maydonidan axborot oladi. Bu ularning intellektual salohiyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Lekin ta'lim jarayonida axborot texnologiyalaridan keng foydalanishda shaxsning xarakteri, turli xususiyat va sifatlariga e'tibor qaratish zarur. Shu maqsadda axborot texnologiyalari talabani fikrlash, bilim olish, kommunikativ ko'nikmalarini oshirish, samaradorlikka erishishda qo'llaniladigan uslubiy maqsadlar, zamonaviy axborot texnologiyalari muhitida pedagogik jarayonlarni samarali tashkil etishni bashorat qiluvchi jihatlar, masofaviy ta'lim kurslarini yaratish va ularning chuqur tahlil asosida afzalliklar beriladi.

Xulosa:

Zamonaviy kompyuter va telekommunikatsiya texnologiyalarining kasb-hunar kollejlaridagi mazmunini rivojlantirishdagi ahamiyatini maxsus variantlar asosida takomillashtirish ko'rsatilgan. Zero, o'quvchi o'z faoliyatida zarur bo'lgan axborotlarni o'zi mustaqil izlab topishi va mustaqil ilmiy tadqiqot olib borish imkoniyatiga ega bo'lishi lozim. Shu sababli hozirgi kunda pedagogik ta'limni axborotlashtirishning asosiy yo'nalishlarini bir "qolip"ga solib o'rganish muhim ahamiyatga ega. Kitobda ushbu yo'nalishlar ko'rsatilib, har bir yo'nalishning ahamiyati hamda "Axborot-ta'lim muhiti"ning tipologik belgilari alohida ta'riflanadi. Ta'lim tizimini isloh qilishning muhim yo'nalishlaridan biri axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari bilan ta'lim jarayonini integratsiyalash va uni boshqarish hisoblanadi. Bunda axborot-ta'lim portallarining yaratilishi axborotlarni mantiqiy tartiblash va boshqarishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A. Jumayev matematika o'qitish metodikasi [1]
2. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. -Toshkent 2006
3. Tolipov O'. Q., Usmanboyeva M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. - Toshkent: "Fan". 2005. [3]
4. Sherqulov. M . Ma'ruza matni dan, Toshkent: 2012. [4]
5. S. Alixonov Matematika o'qitish metodikasi. Toshkent-2017 [5]
6. Sobirovna, U. M. (2022). Improving the educational system for children with disabilities. The Peerian Journal, 4, 20-22.
7. Sobirovna, U. M. (2022). MODERN APPROACHES TO EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY LESSONS.
8. Sobirovna, U. M. (2022). DIDACTIC PRINCIPLES OF EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY LESSONS.
9. Sobirovna, U. M. (2022). TEXNOLOGIYA FANI MASHG'ULOTLARINI SAMARALI TASHKIL ETISHDA SHARQ MUTAFAKKIRLARI ASARLARIDAN FOYDALANISH. World scientific research journal, 9(1), 220-224.